

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boekbespreking van: Over Machtsonderzoek
Stokman, F.N.

Citation

Stokman, F. N. (1980). Boekbespreking van: Over Machtsonderzoek. *Acta Politica*, 15: 1980(4), 554-560.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3452113>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3452113>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

refer the reader to a book by myself and Timothy Tilton, *The Case for the Welfare State* (Bloomington, Indiana: 1977), pp. 147-152.

N. Furniss

J. W. Letterie, **Over machtsonderzoek** (oratie), Nijmegen, KUN, 1979.

Ik heb niet aan de verleiding weerstaan Letterie's oratie te vergelijken met die van Ellemers uit 1968.¹ In deze laatste wordt een zeer gedegen overzicht gegeven van de verschillende benaderingen van macht en invloed. Het is een

uitgebreider g
Het was denk
getrokken tot
dies. Letterie
van enkele st
leken worden
economische r
man (Graven r
Power Structu
wordt vergeel
ring van Nage
wordt gesprok
relaties worde
model (p. 15).
aantrekkelijk
een vruchtbaar
op het macro-

Deze opzet
een aantal bela
denk daarbij b.
de studie van L
invloed geoper
digende gevoel
Hunter. Ten o
(p. 2). In Hunt
het opstellen v

geven, wordt gedeeltelijk uitgegaan van posities. De door Hunter gebruikte reputatiemethode heeft betrekking op een ander aspect van macht en invloed dan de door Helmers e.a. gebruikte positionele methode. De reputatiemethode heeft vooral betrekking op de algemeen zichtbare machtsbasis van personen en organisaties, het geheel van machtsmiddelen dat aangewend kan worden. Deze methode benadrukt dan ook meer het substantiële aspect van macht dan het relationele. De positionele methode daarentegen is vooral georiënteerd op het relationele aspect, de machts- of invloedspositie. Deze aanpak is gericht op het opsporen van kritische of centrale knooppunten en sleutelposities in besluitvormings- en toedelingstructuren. De grondgedachte ervan is, dat een analyse van de interactie- en communicatiestructuur die die processen vorm geven, de weg kan wijzen naar centrale posities, die als machtscentra kunnen worden opgevat.⁵ Hunter's studie mag dan ook niet als vergelijkingsbasis genomen worden voor die van Helmers e.a. (maar wel

b.v. voor de inspirerende studie van Crenson, waarin reputatie van macht eveneens centraal wordt gesteld).⁶ Ten onrechte stelt Letterie dat ook bij Helmers e.a. het centrale probleem is leiders te lokaliseren (p. 5). Hunter zocht een leiderschaps-pyramide, Helmers e.a. zoeken knooppunten en sleutelposities in besluitvormings- en toedelingstructuren. Hunter's benadering is personalistisch, die van Helmers c.s. is institutionalistisch. Om dergelijke knooppunten te lokaliseren selecteren Helmers c.s. een aantal besluitvormingseenheden op grond van hun machtsbasis, het geheel aan machtsmiddelen dat zij ter beschikking hebben. Letterie bekritiseert dat daarbij voor verschillende categorieën eenheden nagegaan is (en vervolgens

echter onver-
in productie-
beide anders
uk is besteed
actie beheren
poging heeft
onderzoeken'

de overheid'
moet worden
ten.⁷ Letterie
den dan ook
h primair op
le aspect van
betering van
alieren selec-
n de decisie-
ntal aspecten
incorporeerd
bunt naar die
perspectieven
t die van de
ren naar de
t (maar niet
orden onder-
aar dat deze

Aanvraagformulier Universiteitsbibliotheek Leiden

(In BLOKLETTERS invullen a.u.b.! Onduidelijke aanvragen worden niet behandeld.)

DATUM:.....

Nr. LENERSPAS:

Naam:.....

(Zonder lenerspas-nummer wordt uw aanvraag niet in behandeling genomen)

Auteur:.....

Titel:.....

Plaatsingscode:

(=aanvraagnummer)

Jaar- en deelnr.:.....

(alleen bij tijdschriften)

Wilt u a.u.b. zo exact mogelijk de gegevens overnemen die in de online catalogus (OPC) achter "Plaatsingscode" of in de kaartcatalogus links voor de titel staan?

overschaduwd worden door een 'nieuwe structuur' van tijdelijke contacten daarbuiten om wanneer directe belangen op het spel staan.⁸

Ik vind het jammer dat Letterie op het einde van zijn oratie de benadering van Nagel aanbeveelt als een vruchtbaar uitgangspunt voor exploratief onderzoek op het macro-niveau van een samenleving. De grote problemen die ontstaan wanneer macht als een causale relatie wordt opgevat, worden door verschillende auteurs uiteengezet.⁹ Het belangrijkste bezwaar tegen deze benadering ligt in het feit dat de mechanismen, waarlangs macht wordt opgebouwd en uitgeoefend, buiten beschouwing worden gelaten.¹⁰ Ik zou het veel aantrekkelijker hebben gevonden, indien Letterie had voorgesteld in één onderzoek de verschillende aspecten van macht en invloed te onderzoeken, op elkaar en op andere variabelen te betrekken vanuit één geïntegreerd begrippenkader. Elk van de methodes wordt door de onderzoekers teveel als alleenzaligmakend beschouwd. Te weinig wordt ingezien dat de verschillende methoden elk slechts refereren naar bepaalde aspecten van

refer the reader to a book by myself and Timothy Tilton, *The Case for the Welfare State* (Bloomington, Indiana: 1977), pp. 147-152.

N. Furniss

J. W. Letterie, **Over machtsonderzoek** (oratie), Nijmegen, KUN, 1979.

Ik heb niet aan de verleiding weerstaan Letterie's oratie te vergelijken met die van Ellemers uit 1968.¹ In deze laatste wordt een zeer gedegen overzicht gegeven van

de verschille
uitgebreider

Het was den
getrokken tot
dies. Letterie
van enkele st
leken worden
economische
man (Graven
Power Struct
wordt vergele
ring van Nag
wordt gespro
relaties word
model (p. 15).
aantrekkelijk
een vruchtbaa
op het macro-

Deze opzet
een aantal bel
denk daarbij b
de studie van l
invloed geope
digende gevoe
Hunter. Ten o
(p. 2). In Hun

het opstellen van lijsten met personen, waarvoor de macht moet worden aangegeven, wordt gedeeltelijk uitgegaan van posities. De door Hunter gebruikte reputatiemethode heeft betrekking op een ander aspect van macht en invloed dan de door Helmers e.a. gebruikte positionele methode. De reputatiemethode heeft vooral betrekking op de algemeen zichtbare machtsbasis van personen en organisaties, het geheel van machtsmiddelen dat aangewend kan worden. Deze methode benadrukt dan ook meer het substantiële aspect van macht dan het relationele. De positionele methode daarentegen is vooral georiënteerd op het relationele aspect, de machts- of invloedspositie. Deze aanpak is gericht op het opsporen van kritische of centrale knooppunten en sleutelposities in besluitvormings- en toedelingsstructuren. De grondgedachte ervan is, dat een analyse van de interactie- en communicatiestructuur die die processen vorm geven, de weg kan wijzen naar centrale posities, die als machtscentra kunnen worden opgevat.⁵ Hunter's studie mag dan ook niet als vergelijkingsbasis genomen worden voor die van Helmers e.a. (maar wel

b.v. voor de inspirerende studie van Crenson, waarin reputatie van macht eveneens centraal wordt gesteld).⁶ Ten onrechte stelt Letterie dat ook bij Helmers e.a. het centrale probleem is leiders te lokaliseren (p. 5). Hunter zocht een leiderschaps-pyramide, Helmers e.a. zoeken knooppunten en sleutelposities in besluitvormings- en toedelingsstructuren. Hunter's benadering is personalistisch, die van Helmers c.s. is institutionalistisch. Om dergelijke knooppunten te lokaliseren selecteren Helmers c.s. een aantal besluitvormingseenheden op grond van hun machtsbasis, het geheel aan machtsmiddelen dat zij ter beschikking hebben. Letterie bekritiseert

en vervolgens
echter onver-
an productie-
beide anders
tuk is besteed
unctie beheren
poging heeft
onderzoeken'

Raadpleeg voor boeken die vanaf 1963 verschenen zijn en voor tijdschriften altijd eerst de online catalogus (OPC). Oudere publikaties en publikaties in niet-Latijnse schriftsoorten (bijvoorbeeld Arabisch of Russisch) vindt u deels in de conventionele kaartcatalogus (boekjes-catalogus).

Buitenlandse dissertaties, met name Franse en Duitse, zijn niet altijd in de catalogi opgenomen. Voor meer informatie hierover kunt u zich wenden tot het Uitleenbureau.

De uitleentermijn van boeken die buiten de bibliotheek worden uitgeleend bedraagt twee weken. Na deze twee weken kunt u het boek verlengen, tenzij een andere lener inmiddels het boek gereserveerd heeft.

Voor alle uitleningen worden na het verstrijken van de uitleentermijn rappels gestuurd. Bij verzending van het derde rappel wordt f 10,- boete per boek berekend.

Telefonisch verlengen:
(071-5272813)

Ma- t/m vrijdag 9.00 - 10.00 en 17.30 - 21.30 uur
Zaterdag 11.00 - 15.00, Zondag 13.30 - 16.30 uur

zoekt) van belang zijn voor permanente toegang, macht en invloed, maar dat deze overschaduw worden door een 'nieuwe structuur' van tijdelijke contacten daarbuiten om wanneer directe belangen op het spel staan.⁸

Ik vind het jammer dat Letterie op het einde van zijn oratie de benadering van Nagel aanbeveelt als een vruchtbaar uitgangspunt voor exploratief onderzoek op het macro-niveau van een samenleving. De grote problemen die ontstaan wanneer macht als een causale relatie wordt opgevat, worden door verschillende auteurs uiteengezet.⁹ Het belangrijkste bezwaar tegen deze benadering ligt in het feit dat de mechanismen, waarlangs macht wordt opgebouwd en uitgeoefend, buiten beschouwing worden gelaten.¹⁰ Ik zou het veel aantrekkelijker hebben gevonden, indien Letterie had voorgesteld in één onderzoek de verschillende aspecten van macht en invloed te onderzoeken, op elkaar en op andere variabelen te betrekken vanuit één geïntegreerd begrippenkader. Elk van de methodes wordt door de onderzoekers teveel als alleenzaligmakend beschouwd. Te weinig wordt ingezien dat de verschillende methoden elk slechts refereren naar bepaalde aspecten van

de overheid'
moet worden
eten.⁷ Letterie
orden dan ook
ch primair op
de aspect van
rbetering van
ulieren selec-
n de decisie-
ntal aspecten
incorporeerd
punt naar die
perspectieven
et die van de
eren naar de
ct (maar niet
orden onder-

refer the reader to a book by myself and Timothy Tilton, *The Case for the Welfare State* (Bloomington, Indiana: 1977), pp. 147-152.

N. Furniss

J. W. Letterie, **Over machtsonderzoek** (oratie), Nijmegen, KUN, 1979.

Ik heb niet aan de verleiding weerstaan Letterie's oratie te vergelijken met die van Ellemers uit 1968.¹ In deze laatste wordt een zeer gedegen overzicht gegeven van de verschillende benaderingen van macht en invloed. Hetzelfde wordt nog eens uitgebreider gedaan in het eerste deel van het proefschrift van Felling in 1974.² Het was denkbaar geweest dat Letterie in aansluiting daarop de lijnen had doorgetrokken tot het heden via een overzicht en kritische bespreking van recente studies. Letterie heeft daarentegen gekozen voor een meer gedetailleerde bespreking van enkele studies, waarbij twee min of meer recente Nederlandse studies vergeleken worden met een tweetal klassieke studies naar lokale macht: de studie naar economische machtsstructuren in Nederland van Helmers, Mokken, Plijter en Stokman (Graven naar macht) wordt vergeleken met de studie van Hunter (Community Power Structure); de studie van Braam (Invloed van bedrijven op de overheid) wordt vergeleken met die van Dahl (Who Governs?). Tenslotte wordt de benadering van Nagel (The Descriptive analysis of Power) behandeld, waarin van macht wordt gesproken 'indien uitkomsten een functie zijn van voorkeuren'. Machtsrelaties worden hier opgevat als een deelverzameling van relaties in een causaal model (p. 15). Nagel's benadering wordt kennelijk gepresenteerd, omdat het als een aantrekkelijk alternatief wordt beschouwd ('Desalniettemin zou zijn benadering een vruchtbaar uitgangspunt kunnen zijn voor het doen van exploratief onderzoek op het macro-niveau van een samenleving' - p. 16).

Deze opzet van de oratie laat toch een onbevredigend gevoel achter, omdat zo een aantal belangwekkende studies en ontwikkelingen niet aan de orde komen. Ik denk daarbij b.v. aan de studies van Laumann en Pappi³ en Braam c.s.⁴ Met name de studie van Laumann en Pappi laat zien hoe verschillende aspecten van macht en invloed geoperationaliseerd en op elkaar betrokken kunnen worden. Dit onbevredigende gevoel wordt nog sterker door de verkeerde plaatsing van de studie van Hunter. Ten onrechte wordt gesteld dat Hunter de positionele methode gebruikt (p. 2). In Hunter's studie is gebruik gemaakt van de reputatiemethode; alleen bij het opstellen van lijsten met personen, waarvoor de macht moet worden aangegeven, wordt gedeeltelijk uitgegaan van posities. De door Hunter gebruikte reputatiemethode heeft betrekking op een ander aspect van macht en invloed dan de door Helmers e.a. gebruikte positionele methode. De reputatiemethode heeft vooral betrekking op de algemeen zichtbare machtsbasis van personen en organisaties, het geheel van machtsmiddelen dat aangewend kan worden. Deze methode benadrukt dan ook meer het substantiële aspect van macht dan het relationele. De positionele methode daarentegen is vooral georiënteerd op het relationele aspect, de machts- of invloedspositie. Deze aanpak is gericht op het opsporen van kritische of centrale knooppunten en sleutelposities in besluitvormings- en toedelingsstructuren. De grondgedachte ervan is, dat een analyse van de interactie- en communicatiestructuur die die processen vorm geven, de weg kan wijzen naar centrale posities, die als machtscentra kunnen worden opgevat.⁵ Hunter's studie mag dan ook niet als vergelijkingsbasis genomen worden voor die van Helmers e.a. (maar wel

b.v. voor de inspirerende studie van Crenson, waarin reputatie van macht eveneens centraal wordt gesteld).⁶ Ten onrechte stelt Letterie dat ook bij Helmers e.a. het centrale probleem is leiders te lokaliseren (p. 5). Hunter zocht een leiderschaps-pyramide, Helmers e.a. zoeken knooppunten en sleutelposities in besluitvormings- en toedelingsstructuren. Hunter's benadering is personalistisch, die van Helmers c.s. is institutionalistisch. Om dergelijke knooppunten te lokaliseren selecteren Helmers c.s. een aantal besluitvormingseenheden op grond van hun machtsbasis, het geheel aan machtsmiddelen dat zij ter beschikking hebben. Letterie bekritiseert dat daarbij voor verschillende categorieën eenheden nagegaan is (en vervolgens daarmee geoperationaliseerd is) waarin hun machtsbasis ligt. Dit ligt echter onvermijdelijk opgesloten in het feit dat nu eenmaal de machtsbasis van productiebedrijven een andere is dan die van financiële bedrijven en wederom beide anders zijn dan die van overheidsorganen. Dat vervolgens een heel hoofdstuk is besteed om aan te tonen dat de geselecteerde personen de ondernemingsfunctie beheren (hfd. 3), is Letterie kennelijk ontgaan, omdat hij stelt dat 'men geen poging heeft gedaan het machtsvermogen van de geselecteerde personen verder te onderzoeken' (p. 6).

In mijn bespreking van Braam's studie 'Invloed van bedrijven op de overheid' heb ik aangegeven waarom Braam's methode in wezen gerangschikt moet worden bij de decisiemethode, hoewel Braam pretendeert, invloed direct te meten.⁷ Letterie onderschrijft dit; de klassieke studie van Dahl en die van Braam worden dan ook terecht door Letterie met elkaar vergeleken. Beide studies richten zich primair op de daadwerkelijke uitoefening van macht en invloed, het instrumentele aspect van macht en invloed. Letterie onderschrijft ook dat de belangrijkste verbetering van Braam's studie t.o.v. die van Dahl ligt in het feit dat hij eerst particulieren selecteert en hun belangen vaststelt, terwijl in vroegere toepassingen van de decisiemethode beslissingen geselecteerd werden. Daarmee worden een aantal aspecten van 'non-decision making' - zij het niet alle - in de decisiemethode geïncorporeerd (p. 12; waarom wordt hier niet, maar wel later bij een ondergeschikt punt naar die bespreking verwezen?). Ik betwist echter dat Braam in zijn studie de perspectieven van de positionele methode op een vruchtbare wijze combineert met die van de decisiemethode (p. 13). Hier had Letterie vruchtbaar kunnen refereren naar de studie over Collectieve Acties van Braam c.s., waarin duidelijk blijkt (maar niet toegegeven wordt) dat gevestigde posities (die door Helmers e.a. worden onderzocht) van belang zijn voor permanente toegang, macht en invloed, maar dat deze overschaduw worden door een 'nieuwe structuur' van tijdelijke contacten daarbuiten om wanneer directe belangen op het spel staan.⁸

Ik vind het jammer dat Letterie op het einde van zijn oratie de benadering van Nagel aanbeveelt als een vruchtbaar uitgangspunt voor exploratief onderzoek op het macro-niveau van een samenleving. De grote problemen die ontstaan wanneer macht als een causale relatie wordt opgevat, worden door verschillende auteurs uiteengezet.⁹ Het belangrijkste bezwaar tegen deze benadering ligt in het feit dat de mechanismen, waarlangs macht wordt opgebouwd en uitgeoefend, buiten beschouwing worden gelaten.¹⁰ Ik zou het veel aantrekkelijker hebben gevonden, indien Letterie had voorgesteld in één onderzoek de verschillende aspecten van macht en invloed te onderzoeken, op elkaar en op andere variabelen te betrekken vanuit één geïntegreerd begrippenkader. Elk van de methodes wordt door de onderzoekers teveel als alleenzigmakend beschouwd. Te weinig wordt ingezien dat de verschillende methoden elk slechts refereren naar bepaalde aspecten van

macht en dat zij daarom in wezen elkaar aanvullen.

Tenslotte wil ik nog een opmerking maken over het onderscheid hypothese-toetsend en beschrijvend onderzoek, dat herhaaldelijk in de oratie wordt gemaakt. De suggestie wordt gewekt dat onderzoek, waarin geen expliciete hypothesen worden geformuleerd, beschrijvend zou zijn (zoals dat van Helmers c.s.). De sociale wetenschappen hebben behoefte aan studies die liggen op het grensvlak van beschrijvend en hypothesetoetsend onderzoek; studies die er op gericht zijn hypothesen te genereren. Voor dit soort studies is een hele methodologie in ontwikkeling, die in eerste instantie door Tukey is uitgewerkt.¹¹ Leinhardt en Wasserman omschrijven deze benadering, aangeduid met de naam 'exploratory data analysis' als volgt: 'Exploratory data analysis, —, is essentially a process through which data are examined to gain insight into how variables should be expressed, how the functional structure should be modeled, and what analytic methods should be used to test and evaluate the model'.¹² Ik denk dat de waarde van alle vier empirische studies — ook die van Braam — juist in dit aspect gelegen is.

F. N. Stokman

Noten

1. J. E. Ellemers, *Macht en sociale verandering. Een terreinverkenning*, Meppel: Boom, 1968.
2. A. J. A. Felling, *Lokale macht en netwerken. Een methodologische terreinverkenning*, Alphen aan den Rijn: Samsom, 1974.
3. Edward D. Laumann en Franz U. Pappi, *Networks of Collective Actions. A perspective on community influence systems*, New York: Academic Press, 1976; Edward D. Laumann, *Bonds of Pluralism: the form and substance of urban social networks*, New York etc.: Wiley, 1973.
4. G. P. A. Braam e.a., *Collectieve acties. Participanten, ongelijkheid en lokale democratie; een veldstudie in zeven Nederlandse gemeenten*, Meppel: Boom, 1976.
5. Zie o.a. H. M. Helmers, R. J. Mokken, R. C. Plijter en F. N. Stokman, m.m.v. Jac. M. Anthonisse, *Graven naar macht. Op zoek naar de kern van de Nederlandse economie*, Amsterdam: Van Gennep, 1975, hfd. 2.
6. Matthew A. Crenson, *The un-politics of air pollution. A study of non-decision-making in the cities*, London: John Hopkins Press, 1971.
7. F. N. Stokman, Bespreking van G. P. A. Braam, *Invloed van bedrijven op de overheid. Een empirische studie over de verdeling van maatschappelijke invloed*, Meppel: Boom, 1973, *Acta Politica*, 11 (1976), p. 269-272.
8. Zie Braam c.s., *op. cit.*, met name hfd. 4 (p. 67-94).
9. Zie b.v. de reader van Brian Barry (ed.), *Power and political theory. Some European Perspectives*, London etc.: Wiley, 1976 (met name de bijdrage van F. Chazel).
10. Zie ook de bespreking van Nagel's boek door H. P. L. Seip in *Acta Politica*, 12 (1977), m.n. p. 431.
11. J. W. Tukey, *Exploratory data analysis*, Reading, Mass.: Addison-Wesley, 1977.
12. Samuel Leinhardt en Stanley S. Wasserman, *Exploratory data analysis: An introduction to selected methods*, in: Karl F. Schuessler (ed.), *Sociological Methodology 1979*, San Francisco etc.: Jossey-Bass, 1978, p. 313.

Frank Parkin, *Marxism and Class Theory; A Bourgeois Critique*, Tavistock, London, 1979, £ 6.95, 217 pp.

De nog steeds hardnekkige onwil van het burgerlijk kapitalisme om zich geheel aan de 'wetmatigheden van het kapitalistische accumulatieproces' te conformeren heeft gedurende het afgelopen decennium een stortvloed van neo-marxistische verklaringen opgeleverd die zich vooral onderscheiden door hun abstracte en voor de niet-ingewijde uiterst duistere redeneertrant. Het werd hoog tijd dat deze Nieuwe Sofistiek eens grondig van 'burgerlijke' zijde aan de kaak gesteld werd, iets wat ongetwijfeld zo lang op zich heeft laten wachten omdat het een welhaast herculische inspanning vergt.¹ Het nieuwe boek van Frank Parkin is wat dat betreft, ondanks de uitdagende titel 'A Bourgeois Critique', een beetje een teleurstelling. Aan de ene kant speelt Parkin te veel op zijn 'burgerlijke' publiek. Zijn vaak vlijmscherpe en zeer belangrijke kritiek op wat hij terecht 'professional Marxism' noemt brengt hij meestal slechts terloops te berde in de vorm van een paar rake sarcastische opmerkingen. Hiermee krijgt hij ongetwijfeld de niet-marxistische lachers op zijn hand maar tegelijkertijd zal hij daarmee de sympathisanten van het academische marxisme niet genoeg verontrusten dat zij zich tot serieuze verdediging en verduidelijking van hun theoretische constructies genoopt zullen voelen. Anderzijds biedt Parkin als alternatieven een aantal theoretische bespiegelingen die niet altijd even origineel, helder en consistent zijn.

In deel I, 'Rethinking Class Theory', verreweg het langste deel van het boek, behandelt Parkin de bekende problemen waarvoor het orthodoxe marxisme zich gesteld ziet bij het verklaren van de opkomst van een 'nieuwe middenklasse', het uitblijven van een alomvattende klassenstrijd tussen bezitters en niet-bezitters der produktiemiddelen, het feit dat beiden kennelijk nog steeds veel meer door ethnische/raciale/religieuze conflicten in beslag genomen worden, en het feit dat afschaffing van privé-eigendom van de produktiemiddelen blijkbaar niet automatisch tot gelijkheid en broederschap leidt. In plaats van de weinig overtuigende pogingen van oude en nieuwe marxisten om dit alles toch in een klassenmodel dat uitsluitend op de produktiewijze berust te proppen stelt Parkin een model voor dat zich baseert op '... where it really counts — at the level of organized political sentiment and conduct' (blz. 113). In navolging van een al eerder verschenen artikel van zijn hand² brengt Parkin alle vormen van ongelijkheid, privilege en discriminatie onder één noemer, nl. als vormen van 'social closure' door middel waarvan de ene groep de andere van toegang tot 'resources and opportunities' weet uit te sluiten. De uitgesloten, op hun beurt, hebben hun eigen vorm van 'social closure', nl. 'usurpatie', om zich toegang tot die 'resources and opportunities' te verschaffen. Dit model kan inderdaad iedere vorm van ongelijkheid 'verklaren', maar het is mij niet geheel duidelijk in welk opzicht het iets nieuws bijdraagt aan de reeds lang bestaande Weberiaanse conflictraditie.³ Wel is dit model en de conclusies die Parkin eruit trekt vaak het exacte tegenovergestelde van zijn eerdere theorieën⁴, maar hij laat het geheel en al aan de lezer over om deze discrepantie voor zichzelf te ontdekken. Slechts terloops en in voornamelijk satirische stijl merkt hij op dat de 'structuralistische' marxisten erin geslaagd zijn om zich van iedere noodzaak om causale verbanden te leggen te ontdoen, simpelweg door per definitie *alles* in het begrip 'produktiewijze' in te lijven zodat er niets meer overblijft dat d.m.v. dat